



# Pelaksanaan persijilan telus, penuhi prosedur

## JAKIM akui berdepan cabaran selesai isu DNA babi dalam dua jenama coklat Cadbury

**Othman Mustapha**

**S: JAKIM seolah-olah dipersalahkan dalam isu coklat Cadbury seperti diumumkan Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) Sabtu lalu.**

**J:** Isu ini bermula daripada kebocoran maklumat keputusan analisis yang tersebar melalui media sosial pada 23 Mei 2014. Rentetan itu, KKM membuat pengumuman rasmi mengenai penemuan DNA Porcine di dalam dua produk coklat susu jenama Cadbury dan masyarakat mulai mempersoalkan keputusan dan tindakan itu. Disebabkan ia adalah produk yang telah disahkan halal yang melalui penelitian menyeluruh sebelum diberikan sijil halal, maka siasatan lanjut perlu dibuat terhadap seluruh rantai pemrosesan bagi mengesahkan dakwaan. Ini termasuk membuat analisis makmal rasmi kerajaan yang telah mendapat akreditasi menguji produk sedemikian. Jadi, sehingga ada keputusan yang jelas baik dari segi hasil pengujian mahupun siasatan menyeluruh, produk itu masih tidak boleh dikatakan sebagai haram berdasarkan kaedah fiqh 'hukum asal sesuatu perkara itu adalah kembali kepada kedudukan asalnya'. Ini bermaksud produk ini tetap halal sehingga ia dibuktikan sebaliknya dengan bukti-bukti yang jelas.

**S: Mengapa maklumat makmal boleh terdedah kepada umum.**

**J:** Dalam kes kebocoran maklumat ini, JAKIM tidak berkaitan. Bagaimanapun, JAKIM tidak akan berkompromi jika terbukti kebenaran penyelewengan yang dibuat oleh syarikat pengeluar berkenaan.

**S: Ada yang meminta JAKIM tidak hanya menggantung dua produk saja sebaliknya keseluruhan produk Cadbury kerana sudah ada perasaan was-was kalangan rakyat.**

**J:** Penggantungan sijil halal dilakukan hanya kepada dua produk saja kerana status penemuan itu hanya disyaki, belum dipastikan kesahihannya memandangkan JAKIM hanya menerima pakai keputusan yang dikeluarkan oleh Jabatan Kimia Malaysia. JAKIM

Isu produk halal tidak pernah benoktah. Terbaharu, dua produk keluaran coklat Cadbury disahkan positif DNA Porcine dan walaupun keputusannya belum diumumkan kerana masih dalam proses kajian lanjut, maklumat mengenainya bocor dan tersebar luas di media sosial sehingga memaksa Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) membuat pengumuman rasmi. Bukan itu saja, banyak lagi senarai produk lain mula dilabel haram oleh media sosial walaupun tanpa pengesahan.

Wartawan BH Ahad, ROHANIZA IDRIS mendapatkan pandangan Ketua Pengarah JAKIM, Datuk Othman Mustapha, untuk menjelaskan situasi itu dan MOHD AZIS NGAH mendapatkan pandangan Pengarah Institut Penyelidikan Produk Halal (IPPH), Universiti Putra Malaysia (UPM), Prof Dr Rusly Rahman, mengenai isu sama.

juga telah mengambil sampel yang menggunakan aliran proses yang sama dan bahan mentah yang digunakan turut diambil dan dihantar ke makmal Jabatan Kimia untuk tujuan analisis dan siasatan lanjut. Jika terbukti syarikat melakukan kesalahan, JAKIM akan mengambil tindakan.

**S: Boleh jelaskan prosedur sebenar sebelum sijil halal dikeluarkan.**

**J:** Sijil halal yang dikeluarkan di Malaysia adalah bersifat sukarela. Tetapi pemegang Sijil Pengesahan Halal Malaysia tertakluk kepada pematuhan piawaian pensijilan halal yang telah ditetapkan. Pensijilan Halal perlu melalui beberapa proses mengikut standard Halal Malaysia dan Manual Prosedur Pensijilan Halal Malaysia secara atas talian yang merangkumi pengisian dan pengisytiharan secara terperinci semua bahan mentah, pembekal bahan mentah dan status halal bahan mentah yang akan digunakan. Proses audit pematuhan halal akan dijalankan selepas JAKIM dan JAIN berpuas hati dengan semua maklumat dan dokumen sokongan yang diberikan lengkap. Semasa audit pematuhan halal di kilang, setiap bahan ramuan akan disemak semula dan diteliti sumbernya serta dipastikan tepat seperti pengisytiharan yang diberikan. Pemeriksaan audit turut memberi perhatian kepada proses pengilangan, peralatan, penyimpanan, pengangkutan, kebersihan, pekerja, pembungkusan dan keseluruhan proses penghasilan sesuatu produk. Pengauditan juga mengambil kira amalan pengilangan yang baik (GMP) dan amalan kebersihan yang baik (GHP). Jika pemeriksa berpuas hati, satu laporan akan dibentangkan dalam panel pengesahan halal Malaysia yang mana ahli-ahli panel di dalam mesyuarat terdiri daripada mereka yang tidak terbabat dalam pengauditan. Jika panel berpuas hati, barulah sijil halal boleh dikeluarkan.

**S: Berapa kerap pemeriksaan dilakukan semula selepas sijil halal dikeluarkan?**

**J:** Bagi pemantauan berkala, setiap pemegang sijil halal akan dipantau sekurang-kurangnya dua kali dalam

tempoh sah laku sijil halal. Bagi syarikat yang berisiko, pemantauan dilakukan lebih kerap. Jika ada aduan, pemantauan dibuat serta-merta. Semua pemantauan itu adalah pemeriksaan mengejut. Bagaimanapun, setiap syarikat multinasional, mereka diwajibkan mempunyai eksekutif halal, jawatankuasa halal dan sistem jaminan halal terhadap setiap rantaian produk syarikat. Mereka juga melaksanakan pemantauan dalaman sendiri. Setiap pemeriksaan yang di-

pengguna dan juga penguat kuasa. Pengguna boleh membuat pengesanan melalui aplikasi telefon pintar seperti 'halalsquare', myJakim' dan kod QR pada logo halal.

**S: Perlukah JAKIM sendiri mengambil inisiatif menyediakan unit khas untuk membuat pengesahan halal seperti penubuhan Ilham Daya pada 1998 sebelum sijil halal dikeluarkan atau badan bebas mengendalikan prosedur**



Kementerian kesihatan telah membuat pengumuman rasmi penemuan DNA Porcine di dalam dua produk coklat susu jenama Cadbury.

lakukan oleh JAKIM, perkara-perkara di atas adalah elemen yang diteliti dan perlu dipenuhi oleh pihak syarikat. Bagi tujuan pengesanan melalui ujian, JAKIM menggunakan Jabatan Kimia Malaysia saja kerana itu adalah makmal kerajaan yang diiktiraf dan mendapat akreditasi daripada Jabatan Standard Malaysia bagi semua skop yang berkaitan halal dan segala keputusan diterima pakai di Mahkamah.

**S: Isunya sekarang, masih berlaku penipuan dalam menggunakan sijil atau logo halal.**

**J:** Sijil dan logo halal yang dikeluarkan oleh JAKIM mempunyai ciri-ciri keselamatan dan setiap penipuan atau pemalsuan boleh dikesan oleh

**memeriksa dan mengeluarkan sijil halal ini?**

**J:** Apabila kerajaan memutuskan supaya pemeriksaan halal dilaksanakan sendiri oleh JAKIM pada tahun 2002, ia adalah untuk memastikan integriti dan kredibiliti pensijilan dapat dipelihara. JAKIM dan JAIN juga adalah pihak berkuasa berwajib menguruskan pensijilan halal Malaysia yang telah dinamakan dengan jelas di dalam Akta Perihal Dagangan 2011. Keupayaan dan kredibiliti JAKIM diiktiraf bukan hanya di Malaysia, tetapi juga di peringkat antarabangsa.

**S: Bagaimana mahu membersihkan nama dan meningkatkan keyakinan orang ramai terhadap sijil halal yang dikeluarkan JAKIM?**

# IPPH fokus kesan kehadiran unsur haram dalam makanan

**J:** Prosedur pensijilan dan pemantauan serta penguatkuasaan JAKIM adalah ketat. Dalam hal ini, JAKIM tidak wajar dipersalahkan kerana telah melaksanakan pensijilan halal secara telus mengikut prosedur yang telah ditetapkan dalam setiap permohonan sijil pengesahan halal Malaysia. Pegawai yang menguruskan pensijilan halal, telah dipastikan integriti mereka dengan teliti yang mana setiap proses permohonan, audit, pengeluaran sijil dan pemantauan dilakukan oleh individu dari unit berlainan. Setiap pegawai juga dikehendaki menandatangani satu Akujanji yang menyatakan keberkecualian mereka daripada terbabit dengan sebarang kepentingan dengan syarikat pemohon.

**S: Perlukah diwujudkan akta berbeza dalam isu halal ini dan tidak hanya bergantung kepada akta di bawah KPDNKK semata-mata?**

**J:** Buat masa ini, akta itu (Akta Perihal Dagangan 2011) adalah relevan dan menyeluruh mengenai isu halal. Jika akta baharu ingin diwujudkan, ia perlu dikaji secara menyeluruh.

**S: Adakah JAKIM mempunyai kakitangan penguat kuasa yang cukup bagi menangani isu halal.**

**J:** Tidak dinafikan jumlah kakitangan masih perlu ditambah. Namun ia bukanlah satu alasan untuk menyatakan bahawa JAKIM tidak mempunyai kapasiti untuk melaksanakan tanggungjawab sebagai badan pensijilan halal di Malaysia. Apa yang penting ialah bagaimana JAKIM memaksimumkan kapasiti sedia ada untuk memastikan pensijilan halal Malaysia terus terlaksana dengan penuh dedikasi dan berintegriti. Strategi lautan biru atau perkongsian pintar adalah strategi yang telah menjadi amalan dalam menjalankan pensijilan, pemantauan dan penguatkuasaan halal pada peringkat persekutuan dan negeri. JAKIM dan JAIN mendapat kerjasama sangat positif daripada agensi lain khususnya KPDNKK, KKM dan PBT dalam menjalankan operasi bersepadu.

**S: Penyebaran maklumat tidak tepat di media sosial seperti Kod E.**

**J:** Penyebaran maklumat di media sosial tidak dapat dibendung oleh JAKIM mahupun agensi lain. Jika maklumat itu tidak benar, JAKIM akan membuat penafian melalui laman web halal berhubung sesuatu isu. Bagi isu Kod E dan produk yang sering dikaitkan dengan kod berkenaan, JAKIM telah memberi penjelasan melalui media. Pengguna seharusnya bijak mentafsir dan menilai maklumat yang diterima memandangkan kebanyakan maklumat adalah tidak benar dan disebarkan dengan tidak bertanggungjawab.

**S: Adakah kes ini paling mencabar bagi JAKIM sejak pengenalan sijil halal diperkenalkan.**

**J:** Ya, tidak dinafikan bahawa isu ini adalah isu terbesar bagi pensijilan halal Malaysia. JAKIM perlu mengendalikan isu ini dengan bijaksana memandangkan masyarakat telah mendapat maklumat yang belum disahkan. Buat masa ini, JAKIM sedang menunggu keputusan analisis daripada Jabatan Kimia untuk tindakan lanjut.

“**Sehingga ada keputusan yang jelas baik dari segi hasil pengujian mahupun siasatan menyeluruh, produk itu masih tidak boleh dikatakan sebagai haram berdasarkan kaedah fiqh ‘hukum asal sesuatu perkara itu adalah kembali kepada kedudukan asalnya’**”

**Othman Mustapha,**  
Ketua Pengarah  
JAKIM

“**Proses mengesan kehadiran gelatin haram dalam produk akan mengambil masa tujuh hari bermula sampel dihantar ke makmal sehingga mendapat sijil analisis**”

**Russly Rahman,**  
Pengaroh IPPH UPM

**Prof Dr Russly Rahman**

**S: Peranan IPPH secara umum dalam penyelidikan produk halal di Malaysia.**

**J:** Kita fokus kepada apa saja penyelidikan produk halal. Ada kira-kira 40 penyelidik yang menjalankan kajian di sini dari fakulti penyelidikan makanan, fakulti kimia, perubatan, pengurusan. Misi kita ialah menjaga kesahihan halal dalam keadaan sepatutnya, bukannya tercemar. Kalau tak dijaga betul-betul, mungkin akan ada pencemaran dan ada pihak ambil kesempatan. Kita buat atas landasan yang betul berdasarkan tiga perkara asas iaitu ia adalah perintah Allah, keduanya halal itu dikaitkan dengan amalan yang baik, selamat, bersih dan ketiga, kita melihat halal dalam konteks keseluruhan atau A hingga Z. Proses halal itu merangkumi rantaian semua perkara tadi. Ia bukan berkaitan dengan proses kajian sains saja. Halal itu dilihat dalam aspek menyeluruh iaitu sains dan syarak bergabung. Di sini, saya dibantu tiga laborator iaitu sains halal; polisi dan pengurusan halal dan perkhidmatan halal. Sains halal merujuk kepada metodologi mengkaji kehadiran bahan haram dalam makanan. Kaedah itu hanya dibangunkan pihak berkepentingan Islam saja. Kita juga mengkaji alternatif bahan, misalnya gelatin daripada lembu tidak disembelih atau babi dan apa alternatifnya. Jadi kita buat kajian gelatin daripada ikan.

**S: Contoh sampel produk yang banyak dihantar syarikat tempatan untuk diuji.**

**J:** Macam-macam jenis gelatin, koligen, makanan ikan, minuman dan makanan ringan, produk kulit termasuk kulit buku diari atau jaket. Ada lapisan jaket diperbuat daripada bahan mengandungi unsur babi supaya lebih lembut. Produk wanita seperti kasut wanita berjenama, berus untuk alat solek sama ada bulu yang digunakan itu bulu babi atau haiwan lain.

**S: Adakah sijil analisis IPPH ini boleh digunakan untuk mendapatkan sijil halal atau digunakan di mahkamah.**

**J:** Untuk kerja makmal, ISO yang ditetapkan ialah ISO17025. IPPH sudah mendapat pengiktirafan itu pada awal tahun ini. Walaupun sebelum itu IPPH belum dapat pengiktirafan tetapi kita sudah jalankan kajian rutin menggunakan kaedah sama. Dari segi undang-undang, hanya Jabatan Kimia yang diiktiraf dan hasil kajian mereka kerap digunakan dalam mahkamah. Tetapi Jabatan Kimia hanya mengendalikan kes tertentu untuk agensi kerajaan saja dan tidak menerima permohonan syarikat tertentu untuk mengkaji produk mereka.

**S: Jadi, siapa yang tentukan produk itu halal atau tidak.**

**J:** IPPH tak boleh katakan produk itu halal atau haram, cuma melaporkan hasil analisis sama ada produk itu mengandungi bahan haram seperti DNA babi atau tidak. Tindakan seterusnya bergantung kepada JAKIM atau Majlis Fatwa Kebangsaan untuk menggunakan analisis itu sebagai sokongan kepada keputusan yang dibuat. Jika banyak makmal yang mengkaji sesuatu produk itu memberikan hasil laporan sama, ia memudahkan Jakim atau Majlis Fatwa membuat keputusan. Kita tak keluaran hukum, cuma mengkaji.

**S: Berapa lama tempoh kajian sesuatu produk.**

**J:** Ia bergantung kepada sesuatu produk. Bagi kajian baharu, ia memakan masa agak lama. Tetapi untuk mengesan kehadiran unsur haram dalam sesuatu produk itu agak senang kerana kita sudah mempunyai kaedah yang sudah dibangunkan. Proses mengesan kehadiran gelatin haram dalam produk akan mengambil masa tujuh hari bermula sampel dihantar ke makmal sehingga mendapat sijil analisis.

**S: Contoh kes yang agak kritikal dan kes yang memerlukan kaedah baru.**

**J:** Sebelum ini, kes daging kuda bercampur dengan daging lembu pernah menjadi kebimbangan negara Eropah. Disebabkan kaedah mengesannya belum ada, kajian itu memakan masa agak lama. Itu menjadi isu besar kerana sesetengah negara terdapat banyak kuda yang perlu dihapuskan dan dagingnya dicampur dengan daging lembu. Walaupun daging kuda boleh dimakan, tetapi ada juga kuda lumba yang disuntik dengan pelbagai vaksin. Itu berbahaya untuk dimakan. Bagi kes daging lembu bercampur daging babi, kita sudah ada kaedah mengesannya, tetapi bagaimana jika berlaku kes daging anjing dijadikan satay yang bercampur dengan daging lembu. Setakat ini, kaedah kajiannya belum ada tetapi ia hampir sama dengan kes daging lembu bercampur babi. Belum ada keperluan mendesak tetapi kita mesti bangunkan kaedah mengesannya.

**S: Bagaimana nak mengenali produk yang mengandungi DNA atau apa saja yang berkaitan dengan babi.**

**J:** Ada 200 produk daripada sumber babi di seluruh dunia. Bermula daripada tulang, kulit, daging, lemak, bulu, darah dan macam-macam lagi. Gelatin dari kulit dan tu-  
l a n g

babi dijadikan sebagai pembawa vaksin kerana ia boleh mengekalkan kualitinya. Ini memang sukar kerana hanya gel itu paling sesuai sebagai ‘pembawa’ vaksin, tetapi kita perlu cari alternatif lain. Majlis Fatwa sendiri mengatakan ia dibolehkan kerana belum ada bahan lain yang sesuai, ia dianggap darurat. Ada juga gel yang digunakan dalam minuman buahan untuk jernihkan air minuman, contohnya jus epal yang boleh dijernihkan dengan gelatin. Tetapi bukan semua gelatin adalah haram kerana ada yang diperbuat daripada produk lembu dan ikan. Tetapi dalam pasaran dunia, gelatin yang halal cuma kurang lima peratus. Bagai mana, bagaimana makanan ringan seperti jeli juga diperbuat daripada gelatin. Alternatifnya, mungkin boleh gantikan gelatin rumpai laut tetapi jumlahnya terlalu kecil. Sumber 95 peratus lagi mungkin dari sumber babi dan lembu, sama ada lembu disembelih atau tidak, itu kita tak tahu. Kena siasat sumber dan banyakkannya penyelidikan.

**S: Bagaimana dengan sistem kod E untuk produk makanan yang diguna pakai seluruh dunia.**

**J:** Saya baru pulang dari Lahore, Pakistan minggu lalu selepas menghadiri persidangan antarabangsa halal. Kami muafakat menubuhkan satu kerjasama antara Malaysia, Pakistan, Indonesia dan Thailand untuk mengkaji semula sistem kod E yang digunakan dalam pasaran makanan dunia. Kod E itu diperkenalkan oleh negara Eropah. Kita tak tahu sama ada bahan yang mereka gunakan itu halal atau tidak. Kita akan ambil sampel setiap dan kenal pasti bahan yang digunakan. Mungkin selepas ini, kita akan perkenalkan Kod H untuk halal. Itu satu usaha kecil tetapi jika berjaya, ia akan memberi manfaat kepada seluruh ummah Islam. Itu usaha bersepadu kerana tiada mana-mana agensi atau negara yang melakukan usaha ini secara bersepadu.

